

Eduskunnan talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnö 31.10.2022 Dnro HE 207/2022 vp.

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaiksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen mukaan julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille vuoden 2025 alusta lähtien. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kannattaa lakiesitystä. Kunnilla on nykykäytäntöä merkittävästi paremmat edellytykset vastata tärkeistä työvoimapalveluista, joiden järjestämisen onnistumisella turvataan osaavan työvoiman saaminen ja sitä kautta edistetään alueiden elinvoimaa. Kuntien paikallistuntemus, elinkeinotoimistojen edistämistehtävät, toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuu sekä hyvät yhteistyöverkostot mm. yrityksiin ja muihin toimijoihin takaavat huomattavasti paremmat mahdollisuudet onnistua työllisyyden hoidossa. Tarvitaan uudenlaisia malleja nykykäytäntöön ja maakuntaliitolla on vahva usko siihen, että Pohjois-Karjalan kuntien toimilla tässä onnistutaan.

Lähtökohtaisesti tehtävän siirto kunnille tapahtuu kuntatalouden näkökulmasta oikeudenmukaisesti niin, että valtionosuudet vastaisivat koko maan tasolla 100 prosenttisesti uusien tehtävien järjestämisestä. Rahoituslaskelmissa tulee huomioida kaikki kunnille aiheutuvat kustannukset, henkilöstökustannusten lisäksi mm. tilat, laitteet sekä ICT-muutostyökalut unohtamatta hallinnon kuluja. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden vastaavuutta valtionosuuksiin seurataan erityisen tarkasti ensimmäisten vuosien aikana.

Oikeudenmukaisen tehtävä- ja rahoitussiirron turvaamiseksi maakuntaliitto esittää mm. valtionosuuksien siirtymäkauden laajentamista esitetystä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Todettakoon, että mm. sote-uudistukseen liittyen siirtymäkaudet ovat pidempiä ja vastaava käytäntö tulisi ottaa käyttöön myös TE-palvelusiirrossa. Näin turvataan kunnittain se, että siirtymät valtionosuuksissa aloitusvuosien aikana eivät muodostu ylivoimaisiksi kuntatalouden tasapainoa silmällä pitäen. Hyvin suuri arvoitus tulee kuitenkin olemaan alussa se, vastaako valtion rahoitus käytännössä kunnille aiheutuvia kustannuksia. Kuntakohtaiset erot ovat todennäköisiä ja siksi seuranta sekä siirtymäajan laajennus ovat perusteltuja.

Kunnille siirtyviä päätehtäviä on lakiesityksessä kaksi, työvoimapalvelujen järjestäminen sekä rahoitusvastuun merkittävä laajentaminen työttömyysturvasta. Näihin tehtäviin esitetään kuntien rahoituksen näkökulmasta hieman erilaisia valtionosuusmalleja.

Työvoimapalvelujen esitettyihin valtionosuuskriteereihin tarvitaan maakuntaliiton näkemyksen mukaan muutosta. Työttömyyden ja tarkemmin ns. laajan työttömyyden

painoarvo on laskelmissa liian alhainen käsittäen vain 47 %:n osuuden. Työttömyyden tasolla on merkittävä korrelaatio siihen, minkä verran uusi tehtävä kunnalle toimia ja kustannuksia aiheuttaa. Työttömyyden painoarvoa tulisi nostaa selvästi niin, että tehtävän hoitamiseen kohdistettavat valtionosuudet ohjautuisivat oikeudenmukaisesti maan kunnille. Pohjois-Karjala on edelleen ja ollut pitkään maan vaikein työttömyysalue.

Mallia on myös perusteltu sillä, että työllisyyttä ns. huonosti hoitavat kunnat eivät saisi hyötyä korkeana jatkuvasta työttömyydestä. On kuitenkin vaikeaa ajatella niin, että tässä maassa olisi kuntia, missä selviä henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia ongelmia aiheuttavaa työttömyyttä tarkoituksenmukaisesti pidettäisiin korkealla. Kannustavuus on hyvä näkökulma, mutta onko se oikeudenmukainen sitten esitetyssä valtionosuusmallissa erityisen vaikean työttömyyden kunnille ?

Valtionosuuskriteerissä tulisi huomioida paitsi työttömyys, myös sen rakenne. Pohjois-Karjalassa on selvästi koko maata enemmän pitkäaikaistyöttömiä, joiden työvoimapalveluista vastaaminen on erittäin haasteellista ja aiheuttaa siten enemmän kustannuksia. Myös rakenteellinen työttömyys ja kohdanto-ongelma on maakunnassa koko maata vaikeampi ja asettaa siten Pohjois-Karjalan kunnat keskimääräistä vaativamman tehtävän eteen työvoimapalvelujen järjestämisvastuussa.

Mikäli esitetyn kaltainen valtionosuusmalli tulisi voimaan, niin Pohjois-Karjalan kuntien tulisi järjestää työvoimapalvelut työttömyyden korkea taso huomioiden 9 % kustannustehokkaammin kuin keskiverto koko maan kunta. Tämä ei ole oikeudenmukaista kuntia, eikä myös itse palveluja tarvitsevia työttömiä kohtaan. Malli vaarantaa tasavertaiset työvoimapalvelut. Tätä on syytä tarkastella erityisellä huolellisuudella perustuslainakin näkökulmasta yhdenvertaisuuden toteutumiseksi koko maan osalta.

Em. viitaten maakuntaliiton mukaan työttömyyden painoarvon tulee olla laskennoissa 70 % ja lopun käsittävät sitten kunnan työikäisten määrä ja vieraskielisten osuus. Hyvä on myös miettiä, miten kuntien rakenteeltaan erilainen työttömyys voitaisiin ottaa valtionosuuslaskennoissa huomioon, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys. Erityisesti lisäkustannuksia aiheuttava pitkäaikaistyöttömyys.

Uudistuksen yhteydessä kuntien rahoitusvastuuta työttömyysturvasta laajennetaan selvästi nykytilanteeseen verrattuna. Rahoitusvastuu varhentuu ja lisäksi koskee työmarkkinatuen lisäksi ansio- ja peruspäivärahaa. Rahoitusvastuun laajentuminen kompensoidaan esityksessä valtionosuusjärjestelmän kautta. Tämän tehtävän valtionosuusmalliin on kehitelty järjestelmänmuutoksen tasaus, millä lähtökohtaisesti tasattaisiin kunnittain joko negatiivinen tai positiivinen nettovaikutus nollassi. Näin ollen työttömyysturvan valtionosuusmalli on kunnan työttömyyden tason kannalta oikeudenmukainen, mitä puolestaan edellä arvioitu työvoimapalvelujen malli ei ole. Pohjois-Karjalan kuntien muutos työttömyysturvan lisääntyvässä rahoitusvastuussa olisi koko maan suurin, mutta esitetyllä tasauksella turvataan nettovaikutus talouteen nollassi.

Kuntakompensaatio valtionosuusmallissa toteutuu poikkileikkaustilanteen mukaisena lähtökohtavuodelle, mitä korotetaan vuosittain kansaneläkeindeksin mukaisesti. Maakuntaliiton näkemys on, että kuntien kustannustason nousua mittaavaa indeksiä tulisi vielä tarkkaan harkita. Uuden tehtävän kustannustason nousua kuvaisi paremmin ja oikeudenmukaisemmin elinkustannusindeksi johtuen erilaisesta laskentatavasta näiden kahden indeksin osalta.

Tärkeää on kuitenkin seurata kunnittain sitä, että järjestelmä ja tasaus toimii niin, että kuntatalouden näkökulmasta ei aiheudu kohtuuttomia menokasvuja korkean työttömyyden kunnille. Lähtökohtaisesti kunnat varmasti edistävät kaikin tavoin työttömyyden alenemista ja sitä kautta saavat helpotusta työttömyysturvan rahoituksesta. Kuitenkin kuntaa saattaa pahimmillaan kohdata suurikinkin työpaikkamenetys esimerkiksi merkittävän yrityksen lopettamisen myötä. Näissä tapauksissa tulee huomioida kunnan menokasvu ja toisaalta mm. verotulojen supistuminen, mitkä saattavat johtaa kunnan talouden kriisiytymiseen. Kunnasta riippumattomasta elinkeinoelämän takaiskusta ei saa koitua kohtuuttomia työttömyysturvamenojen kasvuja ja tasausmallissa tämä tulee jotenkin huomioida. Myös valtion osoittamat määrärahat vaikeille rakennemuutospaikkakunnille nousevat em. tapauksissa entistäkin tärkeämpään rooliin, mikäli kuntien vastuu työttömyysturvasta laajenee lakiesityksen mukaisesti.

Lopuksi maakuntaliitto korostaa kuntatalouden näkökulmasta tärkeänä sitä, että kunnat jatkossakin saavat palkkatukea tasavertaisesti ja samoin ehdoin kuin muutkin työnantajat.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:
kuntakehityspäällikkö Seppo Tiainen
etunimi.sukunimi@pohjois-karjala.fi
puh. 0400 529 480

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Voitte tarkastaa allekirjoituksen oikeellisuuden kirjaamosta.